

PRIMORSKI GOSPODAR

List za povspesevanje kmetijstva v slovenskem Primorju

Ureduje *Dominko Viljem*, ravnatelj slovenske kmetijske šole v Gorici v p.

Izdaja „Goriško kmetijsko društvo“.

Štev. 10.

Gorici, dne 31. maja 1913.

Tečaj IX.

Obseg: 1. Nekoliko besed o sredstvih, ki se uporabljajo za zatiranje peronospore na trtah; 2. Prva pomoč pri nenadnih boleznih in nezgodah pri živini (Nadaljevanje.); 3. Kako naj se ravna s škropilnico za trte in sadno drevje, zistem Hány; 4. Gospodarske droblinice; 5. Kmetovalčeva opravila v mesecu juniju; 6. Poročila; 7. Društvene vesti; 8. Vabilo k občnemu zboru »Centralne podružnice Gor. kmet. društva za Kras« v Sežani.

Nekoliko besed o sredstvih, ki se uporabljajo za zatiranje peronospore na trtah.

Dr. Artur Bretschneider, asistent na c. kr. zavodu za varstvo rastlin, je predaval o priliki občnega zbora državnega vinarkega društva, vršečega se dne 6. aprila t. l. na Dunaju, o novejših izkušnjah glede zatiranja peronospore in o sredstvih, ki se uporabljajo v to svrhu. Ker je to predavanje važno za zatiranje peronospore, posebno pa drugi del, ki se tiče raznih sredstev, zato priobčujemo tu odlomek tega predavanja. Predavatelj pravi glede sredstev, ki se uporabljajo zoper peronosporo, to-le:

Glede tega, kako naj se napravi apneno-galična raztopina, žal radi pomanjkanja časanemorem govoriti obširneje, dasiravno bi bilo prav potrebno, ker se v tem oziru mnogo greši. Pred vsem naj velja glede tega pravilo, da naj se galica in apno vsakrat stehtata. Naj se ne jemlje ne enega ne drugega kar približna množina. Preden se raztopina uporabi, naj se jo prav dobro premeša in preskusi z višnjevim lakmusovim papirčkom, da se uveri ali reagira neutralno ali ne. Višnjevi lakmusov papirček, ki se dobi v vsaki drogeriji za male vinarje, postane, ako se ga vtakne v zmes in je ta kislá, rúdeč. V tem slučaju se mora doživati apneni belež tako dolgo raztopini, dokler v njo pomočeni višnjevi lakmusov papirček barve ne spremeni več! Ravno to je ono, kar smatrajo mnogi za nepotrebno. In koliko je takih, ki

so ravno s slabo napravljeno apneno-galično raztopino mnogo škodovali trtam s tem, da so trtno listje osmodili in da jih je napadala peronospora vkljub škropljenju. Zvrčali so potem vso krivdo na slabo galico itd.! Raztopina ne sme stati predolgo, sicer se izvrše v nji kemične spremembe, nakar zgubi na pravi vrednosti. Sicer so to le glavne poteze!

Preiti hočem k drugi točki, ki bo gotovo vseh zanimala. Govoriti hočem nekoliko o sredstvih zoper peronosporo, ki se ponujajo na prodaj. Vinogradnikom se prigovarja ravno v tem času, naj bi uporabili zoper peronosporo to ali drugo sredstvo, razdajajo in razpošiljajo se reklame in razna polivalna pisma. V teh prospektih se opazi pogostoma neverjetna ocenjevanja. Vsak tvorničar skuša postaviti svoje sredstvo kot edino najboljšo na trg in pripisuje mu vse mogoče dobrote, tako da če bi bilo vse to resnično, bi moralo biti ono sredstvo sploh zoper vsako bolezen. Oglejmo si nasprotno stran tega hvalisanja.

Doslej prihaja v poštev pri zatiranju glivičnih boleznih edino le modra galica, kar je toraj tudi vzrok, da je njena raztopina tako draga. Tvorničar ni gotovo tako nesebičen, da bi ne prodal kak dober preparat odjemalcu brez vsakega dobička. On hoče na vsak način pri tem zaslužiti! Previsoka ne sme seveda biti cena sredstvu, ker ga potem nikdo ne kupi, zato pa gleda tvorničar, da prihrani pri sestavljanju preparata najdražjo tvarino, t. j. modro galico. Skoraj vsi preparati vsebujejo vsled tega v obliki raztopine manj galice nego 1% galično-apnena raztopina. Na vsak način pa se mora priznati, da je kemična sestava mnogih preparatov takšna, da učinkuje njihova manjša množina modre galice skoraj tako kakor 1 odstotek modre galice v 1 odstotni galično-apneni raztopini, ali vendar ne sme znašati množina modre galice na noben način pod $\frac{1}{2}$ odstotka. Sredstva, ki so na ta način sestavljena t. j. ki vsebujejo modre galice pod $\frac{1}{2}$ odstotka, niso sploh nič vredna. Zoper umetne preparate nimam sploh ničesar reči, seveda pa le tedaj, če so izdatni in ne predragi, ker imajo v primeri z galično-apneno raztopino marsikatero druga dobro stran.

Tako je naprava raztopin iz preparatov mnogo enostavnejša; raztopina se lahko takoj rabi, večina je taka, da stoji lahko dalj časa, ne da bi količinkaj zgubila na učinku. Razun tega se dajo raztopine, napravljene iz umetnih preparatov, ako so isti dobri, ker ne vsebujejo trdnih delcev, bolj na drobno razpršiti in

ne zamaše nikdar škropilničnega razpršilnika. Konečno pa je treba gledati na to, da so te raztopine vedno nevtralne, če se noče rasti z njimi pokvariti.

Tu hočem navesti nekatera v trgovini se nahajajoča sredstva, in vsakdo naj potem sam primerja, koliko naj bi bilo to ali ono sredstvo vredno v primeri z množino modre galice, ki to vsebuje. Preparat »T e n a x« je bakrenoglinični preparat, ki da, raztopljen v 100 l vode, raztopino, vsebujočo 450 gr modre galice. 100 l edenostotne raztopine stane 72 v, potem takem ne stane 100 l njegove raztopine mnogo več, kakor 100 l galično-apnene (100 l 1 odstotne galično-apnene raztopine stane 60 do 70 vinarjev, kar se seveda ravna po vsakokratni ceni galice). Ta preparat se ima uporabljati kot 1 do 2 odstoten. Pri poskusih se je to sredstvo zoper peronosporo obneslo, zato se ga lahko priporoča.

Preparat »C u c a s a« je, kakor kaže že njegovo ime, bakreni-kalcijumov-saharat, ki odgovarja, raztopljen v 100 l vode, približno 612 gr modre galice, 100 l edenostotne raztopine stane 85 do 100 vinarjev. Ta preparat se je pri poskusih dobro odnesel, zato se ga lahko priporoča.

Preparat »K r y s t a l l a z u r i n« je bakreno-amonjakov preparat, ki vsebuje, raztopljen v 100 l vode, le 250 gr modre galice. Uporabljati se ima kot $\frac{1}{4}$ odstotna raztopina. 100 litrov te $\frac{1}{4}$ odstotne raztopine stane 80 vin. Njegova raztopina reagira kisló, je osmodila rastline in ni bila v stanú preprečiti peronospore. Pred uporabo tega sredstva je treba le svariti.

F o r m a l d e h y d«, 0.1 do 0.2 odstotna zmes, se je prekusila se pa ni obnesla.

Preparat »R a t i o n e l l e H y d r o - K u p f e r s a l z l ö s u n g (Bouillie R. H.) od tvrdke P. Ducanel & H. Gouthiere in Reims (Francosko) vsebuje, raztopljen v 100 l vode, 1 odstotek, modre galice.

Preparat se ima uporabiti kot 1 do 2 odstotni. 100 litrov te 1 odstotne raztopine stane 133 vinarjev. Ta preparat je rastline osmodil in jih ni obranil peronospore. Pred uporabo tega sredstva je treba le svariti.

Preparat »B o u i l l i e u n i q u e u s a g e« (Kupferschwefel-formaldehydorühe), ki ga izdeluje kem. tvornica George Jacquemine v Parizu, je zmes modre galice, žvepla in formaldehida. Ta preparat se ima uporabljati kot 2 do 3 odstoten. 100

litrov te dwoodstotne raztopine stane 350 vinarjev. Ta preparat ni zadostil zahtevam; pred vsem je predrag in zato ga ni treba uporabljati.

Razun tu navedenih in preskušanih sredstev se je priglasilo celo vrsto drugih sredstev za preskušnjo in nadaljujejo se poskusi leto za letom. Tako se preskusijo letos preparati: »Perocid«, »Kupferchlorid«, »Cupran«, »Cuprosulfid« in »Ati-Peronospora«. Dokler se pa ta sredstva niso preskusila, priporočam naj se jih ne uporablja, sicer pa moram pripomniti, da hoče c. kr. zavod za varstvo rastlin, kakor je razvidno iz tega poročila, preskusiti razna sredstva za obrambo rastlin in da vsakomur brezplačno pojasnilo glede teh sredstev, če se to zahteva. — Dobro bi bilo, ko bi preskusilo tudi avstrijsko državno vinarsko društvo razna sredstva za varstvo rastlin. Še najboljše bi bilo, da bi se preskusila ta sredstva na raznih krajih. Način, na kateri naj bi se ti poskusi izvedli, bi se moral seveda šele natančno določiti. Glede umetnih preparatov imam še pripomniti, da odvisi njihova uporaba, ako so za to sposobni, le od cene. Lahkoto uporabe je treba seveda plačati. Na vsak način pa se je obnesla doslej pravilno napravljena galično-apnena zmes še kot najizdatneje in najceneje sredstvo zoper peronosporo.

Po »Mitt. über Weinbau und Kellerwirtschaft«.

Prva pomoč pri nenadnih boleznih in nezgodah pri žilvni.

(Nadaljevanje.)

Kostno podlago ženskih spolovil tvorijo kolkove kosti ali kolk. Kolk sestoji iz treh delov na vsaki strani in sicer: kolčnice (Darmbein), dimeljnice (Schambein) in sednice (Sitzbein). Kolčnica je sklepčno zvezana v svojem sprednjem, ravnem, peruti sličnem, nekoliko navzgor usločenem delu s križnico (Kreuzbein). Obe dimeljnici se stikate na sredi in navzgor s sednico in tvorita vhod v kolkovo kotlino.

Ves prostor med križnico, kolčnico in sednico napolnujejo močno elastične vezi, široke kolkove vezi (Beckenbänder) in tako nastalo kotlino imenujemo kolkovo kotlino (Beckenhöhle). Njen spodnji del — in to je za pomoč pri porodu važno — ni popolnoma raven, ampak se proti ozadju vzdiguje malo kvišku.

Ko se toraj tele vleče iz krave, se to ne sme zgoditi v ravni smeri ali kakor se navadno dela, navzdol, ampak morebiti nekoliko navzgor. Šele ko so noge in glava že prišla skozi kolkovo ožino, potegne naj se tele navzdol v smeri proti vimenu. V ti kolkovi kotlini leži pri živali ženskega spola danka ali ritnik (Mastdarm), rožnica (Scheide), mehur in zadnji del maternice (Tragsack).

Nožnica je približno 30 cm dolga, kožnata cevka, ki je prevlečena z gladko polzko kožico, sluznico (Schleimhaut). Ta ima mnogobrojne gube, ki se za časa storitve razprostrejo. Na njenem spodnjem koncu je vhod v sealo (Harnröhre). Na nožnico meji naspredaj maternica ali telečnik. Ta je z debelo kožo prevlečen, vreči sličen ud, ki se da nenavadno jako razširiti. Namen tega organa je, sprejeti v se tele do godnosti.

Na goveji maternici ali telečniku se nahajajo na različnih mestih podolgaste, gumbu podobne, male tvorbe sadne bradavice ali karunkelne (Gebärmutterknöpfe, Fruchtwarzen). Za časa brejosti narastejo ti gumbi do velikosti kokošnjega jajca. Nazadaj se zooži telečnik v približno 8 do 10 cm dolgi maternični vrat (Gebärmutterhals), ki gre v nožnico kakor kak čep. Njegova sluznica ima tudi mnogobrojne gube, ki se zgubijo za časa skotitve, tako da zamore tele skozi vrat. Sprednjemu koncu maternice sledi jajčni prevodnik (Eileiter), ki je v zvezi z jajčniki (Eierstöcke).

Notranjih prikazni in sprememb, ki se kažejo na jajčnikih, jajčnikovem prevodniku in maternici za časa pojatnosti, ki traja kakih 24 do 36 ur, ne bom opisoval, ker jih zamore spoznati in in si jih razlagati le strokovnjak, pač pa hočem spregovoriti o zunanjih znakih pojatnosti, katere lahko spozna in jih tudi mora poznati nestrokovnjak.

Tukaj pride v poštev naval krvi k spolovilam, kar ima za posledico, da nožnica porudeči in naraste. Iz nje se izceja steklastosvetel, pogostoma vsled primešanja krvi rudečkast žlem. Živina drži rep proč od trupla, pripravlja se večkrat k scanju, postane nemirna in muka, zlasti če zagleda tuje ljudi, ter silí k tuji živini. Na pašniku gre k biku, obvoha druga živinčeta ter skače na nje. Ako se pritisne na ledje, hrbet skrivi. Vime navadno malo oteče, krava da precej manj mleka, kojega kakovost je tudi dosti slabša. Živina žre počasi, dostikrat ji sploh ni mar za pičo. To so znaki prave pojatnosti, ki se pokažejo v štiri-

rih do šestih tednih po storitvi prvokrat in bi se naj, dokler se živinče ni ubrejilo, redno ponavljale v treh ali treh in pol tednih. Toda ti znaki se ne pokažejo zmiraj tako natančno, ampak dostikrat se pokažejo le v mali meri, nerazločno, tako da jih živinorejec prezre. To stanje, ki se pojavi pri debeli živini, nadalje taki, ki ima premalo krvi, ali pa tudi oni, ki dobiva slabo krmo, označujemo »tiha pojatnost«.

Izjemoma se pokažejo tudi začasa brejosti več ali manj razločno izražene prikazni pojanja, katere si potem tako tolmačimo, da se krava ni ubrejila. To pa seveda ni res, in se taka krava ne sme pripustiti k biku. Sicer pa je navadno bik tudi neče plemeniti.

Redno pojatnost pa lahko spravijo v nevarnost bolezni in abnormitete spolovil (vnetje jajčnikov, sušica jajčnikov, zaostajenje rumenih snovi), potem pa tudi delo in strežba živine.

Saj je vendar znano dejstvo, da smo zapustili z novodobnim načinom strežbe in reje naravne zakone, da se nobena druga živina izza desetletji ni tako odvrnila od svoje naravne reje kakor ravno govedo. Trajno bivanje v toplih, slabo prezračevanih hlevih pomelkuži živino, tako da je dosti bolj dovzetna za razne bolezni. Ker se klaja pripravlja na vse mogoče načine, kot na kratko zrezana krma, oparjena klaja in pijača, so prebavila oslabela. Taka krma oslabi živce, provzroči pa tudi brezčutnost za telesno združenje.

Bolezni jajčnikov, zlasti pa tvōri, provzročajo preveliko pojatnost (pojatnico). Živina je silno razdražena in nemirna, gleda divje, rjove po bikovo, ne žre rada, telesno hira, daje manj mleka, široke kolkove vezi upadejo kakor kratko pred storitvijo v navadnih razmerah, rep drži nekoliko navzgor in ob nastavku repa se pokažejo ob obeh straneh globoke jame. Zdravi se taka samica s tem, da se tvōri (izrastki) od ritnika razdružnejo. Kot zadnje sredstvo se priporoča tam, kjer ni vzrok ti bolezni sušica, skopljenje (rezanje); na ta način se pomnoži mleko zopet in dobi se več za živinče, če se ga proda mesarju.

Ako ima živinče sušico na jajčnikih, tedaj se poja navadno več dni, in ta pojatnost se ponavlja v presledkih 8, 10 do 14 dni. Zdravljenje je brezuspešno in priporoča se, prodati tako samico čiaprej mesarju.

V vseh takih slučajih bo najbolje, če se pokliče živinozdravnika, da preišče kravina spolovila.

Nezdravim spremembam spolovil, ki onemogočajo obrejitvev in toraj provzročijo živinorejcu veliko gospodarsko škodo, spadajo nadalje zaraščenje materničnega vratu, bolezni nožnice (beli tok), mehurčasti izpuščaji, nalezljivi nožnični katar, o katerih bomo govorili še pozneje. Mnoge samice imajo tudi to razvado, da tako dolgo tiščijo in se napenjajo po plemenitvi, da spravijo seme iz sebe. Take krave naj se po plemenju drgnejo po hrbtu s palico in sprevajajo nekoliko časa po dvorišču. Tudi polivanje z mrzlo vodo ne ostane brezvspešno. (Sledi še.)

Kako naj se ravna s škropilnico za trte in sadno drevje, zistem Hány.

Škropilnici tega zistema se pravi pri nas navadno Pirh-ova škropilnica.

Da se štrcalo ali razpršilnik ne zalopne, ali da se sploh vsaka nerednost prepreči, naj se naliva škropilna tekočina v škropilnico vsakokrat le skozi sito. Po končanem nalivanju naj se sito vsakokrat oplakne, ker se s tem prepreči, da se ne zamaze. Če se je škropilnično sito zamazalo, osnaži se ga lahko in sicer s tem, da se ga dene nekoliko časa v stanjšano solno ali pa žvepleno kislino.

Preden se začne rastline škropiti, naj se pipica ali petelin, ki se nahaja na štrcalni cevki, zapre in pritisne škropilnični vzvod kakih 15 krat popolnoma navzgor in navzdol, odpre nato pipico in pumpa pozneje vsakokrat zopet šele takrat, ko poneha pritisk v veterniku, kar se spozna na prešibkem štrcanju. Čim večji je pritisk v veterniku, toliko popolneje se razprši škropilna tekočina. Ko bi se štrcalo kdaj zalopnilo, kar se pripeti navadno takrat, ko stoji dalj časa napolnjena škropilnica na miru, naj se štrcalna kapica odvije ali sname, pipica nato odpre, in ko bi še ne prihajala tekočina skozi štrcalno cev, naj se odvije še štrcalna glavica in nato štrcalna cev osnaži. Navadno se zalopne štrcalna kapica. Ko se jenja škropiti, naj se zlije nekoliko čiste vode v škropilnico, nato sname štrcalno glavico in voda nato izpumpa.

Da bo škropilnica gladko tekla, naj se namaže bat pred vsakim polnjenjem nekoliko z dobrim rudnim oljem (Maschinenöl). Rastlinsko olje naj se, ker postane smolasto, ne uporablja v to svrhu. Po končanem škropljenju naj s šestervoglata, medasta vretenična matica s ključem nekoliko odvije, sicer se kavčukov obroč sprime k batu. Ko se hoče škropilnica zopet uporabiti, naj se vretenična matica zopet tako privije, da škropilnica na tem mestu ne pušča, ko se jo rabi. Če se vretenična matica premočno stisne teče bat preveč trdo. Če se je pozabilo odviti vretenično matico, vsled česar se bat več ne premika ne nazvun in tudi navznotraj, naj se vretenična matica popolnoma odvije ali sname in začne šele nato bat z vzvodom premikati, nato pa vretenično matico zopet privije.

Ako se sčasoma zapiralni obroč preveč obrabi, naj se naroči pri izdelovatelju ali pa prodajalcu teh škropilnic drug tak obroč. Da se ga vloži na mesto, naj se bat razpusti v kolencu, položi vzvod nazaj, vzame vretenično matico z batom vred iz škropilnice, obenem pa tudi medasti ploščati podstavni obroč in odstrani nato stari kavčukasti obroček.

Nato se dene na mesto novi kavčukasti obroč (stran z odrezanim robom navznotraj), za tem medasti obroč, potem vretenična matica in bat, nakar se to slednjo primerno privije s ključem. Namesto kavčukovih obročev se uporabi lahko tudi z mastjo napojeno predivo. Ako postane bat sčasoma preko srede nekoliko tenak, naj se ga nese kakšnemu natančnemu kotlarju ali kleparju, da ga na obeh koncih nekoliko opili in podolgem s primerno pilo in šmirglevim platnom oriblje, da bo zopet povsod enako debel.

Ako se je veternik (valj, ki je privit v škropilnici) odvilo in vzelo iz škropilnice, kar se mora prav za prav vsako leto storiti, da se škropilnica osnaži, opazi se v zaklopnični omarici 2 kroglici in sicer eno večjo in pod njo drugo manjšo. Ako se pipica na razpršilni cevi zapre, ko se je veternih odvil in nato pumpa, vrže zračni pritisk večjo kroglico z mesta, manjša pa pade potem iz omarice sama, ko se škropilnica postavi narobe. Paziti je treba, da se ti kroglici pri tem ne zgubita.

Kdor bo ravnal s Häny-jevo ali po naše Pirhovo škropilnico tako, kakor je bilo tu rečeno, bo imel vedno dobro in trajno škropilnico pri rokah.

GOSPODARSKE DROBTINICE.

Na kakšen način se da zatreti mrčes pri prešičih. — Nemški prešičerejci pravijo, da je smetana prav dobro sredstvo za zatiranje mrčesa pri prešičih. Oni pravijo, da če se vdrgne ali vriba prešičem smetana s pomočjo ščeti na kožo, da pogine ves mrčes, nahajajoč se na prešičevem životu; sicer pa je treba to ponoviti po treh dneh za prvo mažo.

Drugo dobro sredstvo za pokončevanje prešičjih uši je prešičja mast, zmešana s karbolno kislino. S to zmesjo se morajo prešiči prav dobro namazati in sicer se mora to skozi teden dni vsak dan ponavljati, da se uničijo ali pomore še one uši, ki bi se v tem času šele izvalile.

Tudi siva žavba iz živega srebra, ki se je stanjšala z oljem, se hlavi kot mrčespokončujoče sredstvo. Nekateri pravijo, da je tudi lug lesnega pepela dobro sredstvo za zatiranje prešičjega mrčesa; seveda se pa mora prešič večkrat z njim oprati. — Najbolj priprosto sredstvo za to pa je z vodo stanjšan kreolin ali lizol in sicer v razmerju 1:20 (5 odstotkov). Ti zmesi se mora dodati nekoliko špirta ali alkohola. Bodisi, da se rabi prvo ali pa drugo teh dveh sredstev, umiti se morajo prešiči po prvem umivanju po treh ali štirih dneh zopet, če se hoče mrčes popolnoma pokončati.

Kako se pridelava seme štajerske detelje. — Za pridelovanje tega semena se ne sme uporabiti premočno rastoče, ampak deteljišče sicer s krepko, pa ne preveč košato deteljo. Izkušnje so pokazale, da ni prva košnja primerna za pridelovanje semena. Cvetje prve košnje je sicer ravno tako popolnoma razvito kakor ono druge košnje, ali vendar se uporaba prve ne priporoča, ker obrodí prva košnja premalo semena. Vzrok temu tiči prav gotovo v pomanjkljivem oploju cvetja. O času cvetenja prve deteljne košnje ni namreč takega mrčesa veliko, ki pripomaga k oplojevanju cvetja, nasprotno pa je o času, ko cvete druga košnja, t. j. avgusta meseca, vse polno čmrljev, čebel in drugega tekega mrčesa, ki pospešuje oploj cvetja. Sicer vpliva tudi vreme, o času ko deteljišče cvete, na oploj. Če n. pr. dežuje, se cvetje ne oplodi tako dobro kakor o lepem vremenu. Požanje naj se druga košnja, kakor hitro so vse glavice porujavele in počrnele. Požeta detelja naj se poveže na rahlo v snopiče in obesi v kozolec, ali pa naj se natakne na piramide

(ostrgače), da se dodobra posuši. Omlati se seme navadno šele pozimi. Na površini 1 ha se pridela 340 do 600 kg deteljnega semena in hektoliter semena tehta 70 do 80 kg. Deteljna stebila, ki ostanejo po mlatvi, se dajo uporabiti še za krmo, sicer nimajo posebne vrednosti, ali vendar so boljša od slabo spravljenega sena.

Zredčevanje sadja je pri vsakem takem sadnem drevju umestno, ki se je s sadjem preveč obložilo. Če se hoče sadje pretrebiti ali zredčiti, odstraniti se mora najprej vse pregosto sadje in pa takšno, ki vsled poškodb nima pravilne oblike. Jabolka in hruške čepe včasih kar v kupčeki po pet in še več skupaj. V takem slučaju naj se odtrga oziroma odščipne vse razun dveh najlepše razvitih plodov, in če je drevo drugače bogato obloženo s sadjem, naj se odstrani kasneje še po jeden ostalih plodov. Priporočati pa moram, da naj se sadje pri prvem trebljenju ne zredči premočno, kajti po trebljenju odpade lahko precej sadja samo ob sebi, vsled česar bi ostalo drevo potem skoraj prazno. Posebno pa moramo biti previdni glede zredčevanja sadja pri breskvah. Ako opazujemo namreč breskve po cvetju, videli bomo na drevju neštevilno zarojenega sadja. Marsikateri, ki bi imel rajši manj pa precej debelih breskev namesto drobnine, se poloti zredčevanja takoj, ko so breskve odcvetele, ali to ni umestno. Breskvam se začne namreč razvijati koščica šele tretji teden po cvetju in da se koščica razvije je treba tri do štiri tedne. O tem času so breskve najbolj občutljive in prav radi tega odpade z njih že navadno mnogo zarojenega sadja. Isto se rado dogaja tudi pri drugem koščičastem sadnem drevju. Iz prejnavedenega vzroka se priporoča, naj se zredči vse koščičasto sadje šele tedaj, ko je napravilo koščico in sicer se razvije pri breskvah takrat, ko dosežejo debelost črešnje. Najprej naj se iztrebi vse pohabljenno in pokvarjeno sadje in potem povsod po jeden plod, kjer čepita po dve breskvici skupaj; šele 14 dni za tem, naj se zredči vse ostalo tako, da bo stala breskvica od druge v razdalji kakih 15 cm. Ta razdalja velja tudi za sadje na jabolčnih in hruškinih šparfirjih. Koliko sadja naj se potrebi z drevesa, to odvisi od njegove kreposti. Če je drevo močno, naj se mu pusti več, če je šibko pa manj sadja.

Orehove tropine opitajo, kakor pravi Passon, prešiče prav naglo in po njih dobe okusno in jedrnato meso, pri govedu pa

zvišajo množino in povečajo obenem dobroto mleka, to seveda pa le, če se pokladajo v primerni količini. Če se pokladajo te tropine v obilni meri, poslabša se okus mleka, a tudi iz takega mleka napravljeno maslo je mehko in sirasto.

Kot izdatno sredstvo zoper uši na živini hvalijo nekateri zmes petroleja in milnice (žajfence). To zmes se napravi takole: Raztopi se 125 gr navadnega trdega mila nad ognjem v 2 $\frac{1}{2}$ l deževnice. Ko se je miło popolnoma raztopilo, zlije se vrela milnica v posodo, v katero se je zlilo že prej 5 l petroleja. Zmes se nato kake 4 do 5 minut pridno meša in pusti, da se ohladi. Ko se jo hoče uporabiti, zlije se en del te v 5 enakih delov gorke vode. Ko se vse popolnoma raztopi, pomoči se vanj cunjia ali pa ščet in dobro oriba vsa ona mesta na živini, ki so napadena od uši.

✕ **Da ne bo kura predoigo kokljala**, naj se ji dene na dno gnezda, v katero hodi počepati, kaka posoda z vodo in jo potem zakrije na rahlem in tenkem s slamo ali s senom. Ko pride kura v takšno gnezdo in počene, stopi z nogami v mrzlo vodo, nakar skoči takoj iz gnezda in se vanj več ne vrne.

Pazite, ko kupujete žveplo za trte! Nastopil je onj čas, ko kupuje vinogradnik žvepleno moko, ki se rabi kot sredstvo zoper trtno plesen ali oidium. Vsak kdor žvepleno moko kupuje, gotovo še ne ve, da se mora tudi pri kupovanju žvepla za žveplanje trt gledati na drobnost in čistost. Ptujih snovi se ne sme namreč nahajati v žvepleni moki nad 1%, a še večjega pomena je pa drobnost te moke. Kolikor fineje in kolikor čistejše je žveplo, tolikor dražje je. Prav drobno semleto žveplo nima le večje pokončevalne moči, ampak če se takšno uporablja se ga uporabi za enako število trt manj nego bolj debelo semletega; z uporabo fine žveplene moke se toraj denar le prihrani, zato toplo priporočamo, da ne kupujete slabe žveplene moke z namenom, da bi kak vinar privarčili. Kdor kupuje žveplo poceni, ne prištedi prav nič, pač pa zameta denar.

Kmetovalčeva opravila v mesecu juniju.

Na domu: Poskrbi, da bo hlev zmiraj snažen. Gnoj odstrani ali izkidaj najmanj enkrat na teden iz hleva, kajti gnoj dela vročino v hlevu, a kvari obenem tudi zrak. Da ne bo sijalo

solnce naravnost v hlev, natakni na hlevska okna oknica, če teh nimaš, pa zagrnj okna vsaj s kosom platna redko tkane vreče ali pa z listnatim vejevjem. Da se ne zaredi v hlevu preveč muh, osnaži vse kote dodobra, ko si gnoj izkidal; če pa kotov ne moreš z metjo dodobra osnažiti, natrosi po njih nekoliko kajnita, kajti to gnojilo uniči mušjo zalego, ki se tam nahaja. Če se nahaja hlev blizu gnojnika, pokrij gnoj z zemljo in polivaj ga pridno z gnojnico, kajti s tem zatiraš zalego muh, ki se nahaja v njem. Poskrbi za zatiranje muh tudi po stanovanju, kajti muhe so ne le nadležne, ampak tudi nevarne, ker prenašajo razne nalezljive bolezni.

Živino napoji vsaj po dvakrat na dan s čisto in svežo vodo, na vsak način pa storiš bolje, če jo napojiš po 3 do 4 krat na dan.

Pazi, da se vinska klet ali hram vsled solnca preveč ne segreje. Zakrij okna z deskami ali pa pregrni jih s čemur si bo di. Hram prezračuj le v hladnih nočeh. Proti koncu tega meseca pretoči vino v tretje.

Druge shrambe osnaži, pobeli in dobro pometi. Če so se ti pridelki v kakšni shrambi kdaj skvarili, zapaži vse odprtine in postavi v njo kakšno kozico z žerjavico, ter nasuj v njo precej žvepla. Na to tudi durj za seboj zapri in če potreba tudi razpokline v in okrog njih z ilom zamaži. S takim ravnanjem zatreš v shrambi razne rastlinske in živalske kvarljivce raznih pridelkov.

Na polju: Krompir in turšico okopaj in če si uporabil za gnojenje reven, hlevski gnoj, raztrosi o pletvi med vrste nekoliko čilskega solitra in rastline nato osuj. Proti koncu tega meseca se prične z žetvijo ječmena ter izkopavanjem ali pa izoravanjem zgodnjega krompirja. Za zgodnjim krompirjem poseješ lahko cinkvantin ali pa turšico za krmo, posadiš pa lahko tudi vrzote, krmsko peso, za ječmenom pa lahko poseješ ajdo ali pa repo. Kasni krompir poškopri parkrat z galično-apneno raztopino, kakršna se uporablja pri trtah zoper peronosporo, ako nočeš, da zboli.

V v i n o g r a d u: Pohiti z žveplanjem in škropljenjem trt, če tega dosedaj še nisi storil, kajti pred cvetenjem bi bil moral poškopiti in požveplati trte že v drugič. Ko grozdje odcvete, poškopri in požveplaj ga v tretjič. Če si z drugim škropljenjem

in žveplanjem zakasnil, izvršiš to lahko, ko trta cvete. Sicer ni takšno škropljenje in žveplanje ravno umestno, ali vendar je bolje, da se izvrši, posebno pa letos, ker že prepogostoma dežuje.

Preden začne grozdje razevetati, omandraj vnovič nepotrebne poganjke in priveži ostalo mladje h kolcu ali pa na žico. Za privezovanje trtnih poganjkov najbolj primerna je rafija ali japonsko ličje. S cepljenjem v zeleno lahko nadaljuješ do polovice tega meseca. S trtnih divjakov, pocepljenih v zeleno, obiraj vsake 2 do 3 dni po cepljenju nastale poganjke, žlahtni del cepljenih trt pa poškropi vsakih osem dni. Če se je prikazal v vinogradu plevel, oplevi ga čimprej. V trtnico posajene cepljenke odgrebi do cepljenega mesta, kakor hitro imajo ped dolg poganjk in sicer tako, da odstraniš najprej zemljo na severni, po 8 dneh potem pa še na južni strani.

V s a d o v n j a k u: Obiraj črešnje, zgodnje hruške, rudeči in bodeči ribez. S cepljenjem na živo oko lahko pričneš. Po dovršenem cepljenju obiraj poganjke z divjaka. Pobiraj goseničje zapredke po sadnem drevju in sežgi jih. Pobiraj po tleh ležeče sačje in opari ga ali pa ga skuhaj in daj prešičem.

N a v r t u: Vrtnino pridno plevi in zemljo krog nje večkrat zrahljaj. Solatine glave, če so dovolj razvite, zveži. Ko solato pobereš z lešic, obsadi jih z zeljem, zeleno, jestveno peso, s paradizniki, papriko itd. Če nastopi suho vreme, zalij vrtnino vsaj enkrat vsak teden prav dobro, a takrat pa tako, da se zemlja globoko premoči. Zapomni si dobro, da večkratno zalivanje vrtnine z malo množino vode ali nekako površno zalivanje malo ali celo nič ne izda. Sejejo se zeljne rastline, endivija, zimski radič in zimska redkev. Najlepše solatine glave, najlepše razvito špinacio i. t. d. obtakni s količi in pusti za seme.

N a t r a v n i k u: Pokosi travo, kakor hitro je večina trav v najlepšem cvetju in pazi, da se dovoljno posuši, preden jo spraviš, sicer ti seno splesni.

P O R O Č I L A.

Društvo kmetijskih učiteljev iz južnih avstrijskih kronovin je imelo svoj ustanovni občni zbor v G o r i c i dne 11. maja t. l. Prihiteli so kmetijski strokovnjaki iz Štajerske, Kranjske, Goriške, Istre in iz Trsta, med tem ko so dalmatinski svojo odsot-

nost zaradi neugodnih prometnih razmer opravičili. Razum teh je opravičilo še 14 kmetijskih učiteljev svojo odsotnost.

V imenu pripravljalnega odbora je pozdravil navzoče ravnatelj Viljem Rohrmann, ter v kratkem povdarjal potrebo organizacije kmetijskih učiteljev. Opozarja tudi, da se snuje državna zveza kmetijskih učiteljev v kateri zamoremo dobiti primerno zastopstvo le po društvu. Spominja se tudi med tem, ko se vsi navzoči s sedežev dvignejo, umrlega tovariša A. Planinšek. Na to poda besedo poslovodji Rudolf Zdolšek, ki oriše na kratko delovanje pripravljalnega odbora. Na to sprejmejo navzoči vseh 35, dosedaj priglašanih članov. Sledile so potem volitve v načelstvo in društveni odbor. V načelstvo so bili izvoljeni: gg. ravnatelj Viljem Rohrmann (načelnik), c. kr. vinarski nadzornik Bohuslav Skalický (načelnik-namestnik), strokovni učitelj Rudolf Zdolšek (poslovodja). V društveni odbor se izvoli: g. g. Ivan Belle - Št. Jur, Anton Štrekelj — Gorica, Franc Trampuš — Pazin, Guido Vardabasso — Poreč, Stanko Ožanič — Zader, Marko Marčič — Korčula. Pregledovalcem računov se izvolita gg. Ivo Sancin in Josip Zabavnik. Nadzornik Skalický predloži program za delovanje tekočega leta. Pred vsem bo moralo društvo skrbeti, da se spišejo učne knjige za slovenske kmetijske šole. Nadalje se mora društvo zavzeti, da se uredi gmotne in službene razmere kmetijskih učiteljev, in da se pritegnejo k kmetijskemu pouku le kvalificirane moči. Ob priliki razstav in drugih kmetijskih prireditev ima prirediti odbor skupne sestanke. Lokalne sestanke pa naj sklicujejo tudi posamezni odborniki. Slednjič se še sklene, da priredi načelstvo kataster vseh javnih strokovnih mest južnih dežel. Prihodnji občni zbor se ima sklicati na Binkoštno nedeljo v Pulj.

Po skupnem kosilu so se podali udeleženci na goriško kmetijsko šolo, kjer so se udeležile sprejema tudi gojenke gospodinske šole v narodnih nošah in kjer so pod vodstvom gospe Štrekeljnové z znano gostoljubnostjo postregle. Gospod ravnatelj nam pa je preskrbel zanimivo pokušnjo goriških vin.

Z večernim vlakom so pohiteli udeleženci v Trst, kjer se je v hotelu Balkan vršila poskušnja raznih vin, ki je bila posebno zanimiva zaradi tega, ker je bilo mogoče primerjati pridelke iste vrste iz raznih južnih dežel. Da se je naš program na tako poučen način zaključil, se imamo zahvaliti vinarskemu nadzor-

niku Zabavniku. Omogočili so pa to točko razni gospodje in korporacije, ki so podarili v ta namen svoje pridelke. Razstavljena so bila vina: bratov Kleinoscheg v Gradcu, Štajerske hranilnice v Gradcu, Državne vzorne kleti v Novem mestu, Kmetijske šole v Poreču, Franc Trampuša v Pazinu in oskrbništvu škofovske menze na Krku. Posebno zahvalo mora izreči društvo tudi g. namestniškemu svetniku Pipitzu, ki s svojo navzočnostjo počastil društveni večer.



Društvene vesti.

»Goriško kmetijsko društvo« v Gorici. — Korenjski trg (Attemsova palača) ima v zalogi naslednje kmetijske potrebščine:

Amonjev sulfat z $20\frac{1}{2}\%$ dušca, posušen in semlet kv. po 38 K, kg pa po 40 vin.

Kalijevo sol 42 odstotno kvintal po 13 K 50 v;

Tomažev žlindro znamke »Zvezda« in sicer zamčeno 16% po 6 K, 17% kv po 6 K 38 in 18% kv po 6 K 76 v;

Čilski solitar s 15/16 odstotki dušca kvintal po 34 K, na drobno po kg po 36 v;

Modro galico najboljše kakovosti, angleško in sicer zamčeno z 99 odstotki, v celih sodih po 67 v, na drobno po 68 v kg.

Žvepleno moko, ventilato (najfinejše vrste) kg po 18 vin. Dobiva se v platnenih vrečah po 50 kg;

Gumijeve trakce za cepljenje trt v zeleno, znamka »Trissin« kg po 34 K;

Fichtenin agra, sredstvo zoper razen mrčes na rastlinah in živalih $\frac{1}{4}$ kg po 1 K;

Orehove semlete tropine zamčene s 56% beljakovin in toščice, v vrečah po 75 kg, kg po 22 v z vrečo vred.

Klajno apno in sicer präcipitat s poprečno 38% skupne fosforove kisline, od katere je citratno raztopne nad 90%, na debelo t. j. v vrečah po 50 kg po 24, na drobno pa po 28 v kg;

Dendrin ali v vodi raztopni karbolinej za pokončevanje mrčesa in njegove zalege na sadnem drevju v zimskem času kg po 80 vin.

Razen prejnavedenega blaga ima vedno v zalogi pristne drobne otrobe, sol za živino, različna jeklena orala, slamoreznice, trtne škropilnice itd.

Društveniki, bivajoči na Krasu, si omislijo lahko tu navedene kmetijske potrebščine po zgoraj navedenih cenah pri »Centralni podružnici za Kras« v Sežani.

Opozarjamo p. n. društvenike, da naj naročajo vse gospodarske potrebščine pri društvu pravočasno, ter naj se ozirajo pri naročbah na objave v društvenem glasilu pod naslovom »Društvene vesti«, Društvo ima v svoji zalogi le one kmetijske potrebščine, ki so navedene v »Prim. Gosp.«, zato naj se onih predmetov, ki niso v njem navedeni, sploh ne zahteva.

Štev. 807.

Sežana, 18. maja 1913.

V A B I L O

k

OBČNEMU ZBORU

»Centralne podružnice Gor. kmet. društva za Kras« v Sežani, kateri se bo vršil v nedeljo 15. junija t. l. ob 4. uri popoldne v prostorih ljudske šole v Sežani.

S p o r e d:

1. Nagovor podružničnega načelnika;
2. Poročilo blagajnika;
3. Poročilo tajnika;
4. Raznoterosti.

K obilni udeležbi vabi najuljudneje vse na Krasu bivajoče društvenike »Goriškega kmetijskega društva«

NAČELSTVO

»Centralne podružnice Gor. kmet. društva za Kras« v Sežani.

Načelnik:

M. Žnidaršič.

Tajnik:

A. Ukmar.